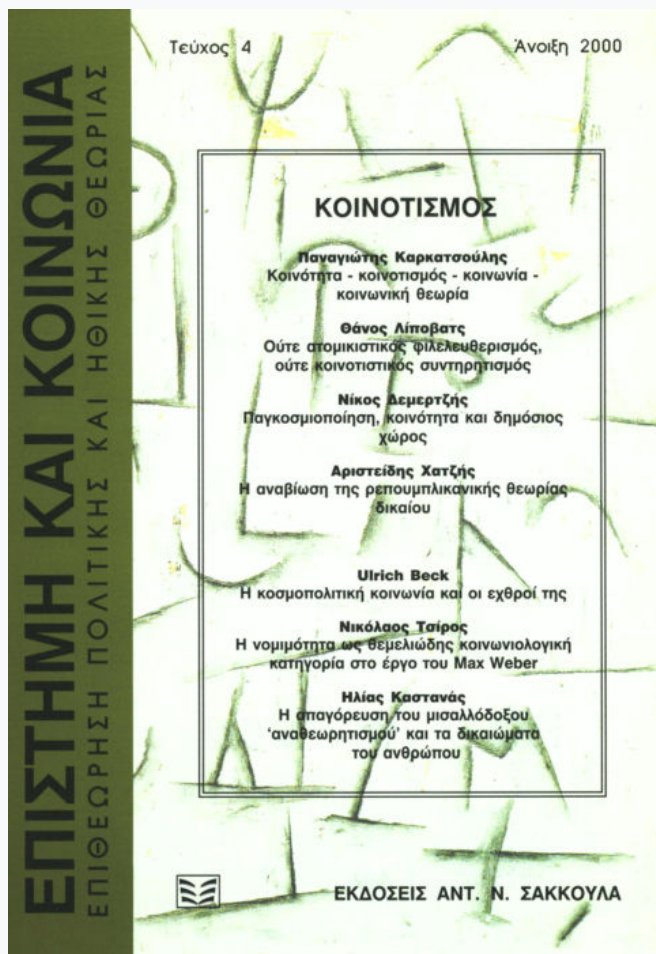

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 4 (2000)

Κοινοτισμός

Stathis N. Kalyvas, The Rise of Christian Democracy in Europe

Κώστας Λάβδας

doi: [10.12681/sas.748](https://doi.org/10.12681/sas.748)

Copyright © 2015, Κώστας Λάβδας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λάβδας Κ. (2015). Stathis N. Kalyvas, The Rise of Christian Democracy in Europe. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 4, 208–210. <https://doi.org/10.12681/sas.748>

Stathis N. Kalyvas, *The Rise of Christian Democracy in Europe*. (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1996) 290 σελ.

Το βιβλίο αυτό επιχειρεί να απαντήσει σε μια σειρά ερωτήματα που θέτει η ιστορική εξέλιξη του φαινομένου της Χριστιανοδημοκρατίας στην Ευρώπη. Βασιζόμενος μεθοδολογικά στον ιδιαίτερα διαδεδομένο (κυρίως στην αμερικανική πολιτική επιστήμη και ιστορική κοινωνιολογία) συνδυασμό μιας χύλαρης εκδοχής της προσέγγισης της ορθολογικής επιλογής και των ιστορικών εκδοχών του νέου θεσμικισμού, ο συγγραφέας Στάθης Καλύβας θέτει ως κύριο σκοπό της μελέτης τη συγκριτική ανάλυση της διαδικασίας ιστορικού σχηματισμού Χριστιανοδημοκρατικών κομμάτων στην Ευρώπη. Εξετάζοντας περιπτώσεις στις οποίες αναδύθηκαν επιτυχημένα Χριστιανοδημοκρατικά κόμματα (Αυστρία, Βέλγιο, Γερμανία, Ιταλία, Ολλανδία) καθώς επίσης και μια περίπτωση (αυτήν της Γαλλίας) στην οποία η Χριστιανοδημοκρατία δεν υπήρξε ιστορικά εξίσου επιτυχής, το βιβλίο αναλύει τις ιστορικές συνθήκες διαμόρφωσης και παγίωσης αυτών των κομμάτων.

Πρόκειται συνολικά για ενδιαφέρουσα μελέτη, η οποία ανήκει σε έναν ενδιαμέσο χώρο μεταξύ της πολιτικής επιστήμης, της πολιτικής ιστορίας και της ιστορικής κοινωνιολογίας. Η αξία της μελέτης έγκειται κυρίως στο ότι επιτυγχάνει να αναδείξει αρκετά ενδιαφέροντα επιμέρους σημεία, ιδιαίτερα αναφορικά με τις σχέσεις μεταξύ πολιτικών επιλογών, στοιχείων ενδεχομενικότητας (contingency), μη ηθελημένων συνεπειών και κομματικών εκβάσεων σε συγκεκριμένες ιστορικές συγκυρίες. Πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι η μελέτη διαπραγματεύεται ιστορικά περιστατικά για τα οποία προτείνει συχνά ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις, παρά το γεγονός ότι αφορά ένα επιστημονικό αντικείμενο για το οποίο υπάρχουν αρκετά και αξιόλογα έργα. Βεβαίως μπαίνει κανείς στον πειρασμό να σχολιάσει την αρκετά σημαντική κατάταξη της βιβλιογραφίας για τα Χριστιανοδημοκρατικά κόμματα σε πέντε κατηγορίες, οι οποίες αντιστοιχούν σε ισάριθμα υποτιθέμενα επιστημολογικά αμαρτήματα: σύμφωνα με το συγγραφέα, η υπάρχουσα βιβλιογραφία 'suffers from five major problems: functionalism, essentialism, the assumption away of the problem of collective action, the exogenization of mobilization and organization, and exceptionalism'. Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι δύσκολο να παρατηρήσει κανείς σημαντικές παραλείψεις στη βιβλιογραφία της πολιτικής επιστήμης που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας (ιδιαίτερα

σε σχέση με τη γερμανική Χριστιανοδημοκρατία) και μια συστηματική προτίμηση για την ιστορική βιβλιογραφία.

Δυστυχώς τόσο η συγκριτική ανάλυση όσο και η εμβέλεια των συμπερασμάτων περιορίζονται καθοριστικά από την έλλειψη πρωτογενούς εμπειρικής έρευνας. Ακόμη και εάν είναι κανείς διατεθειμένος να αντιπαρέλθει επιμέρους απλουστευτικές γενικεύσεις ('in most of Europe, the Right has tended to be Christian Democratic'), είναι δύσκολο να μην επισημάνει το γεγονός ότι οι περιπτώσεις που συγκροτούν το αντικείμενο μελέτης καλύπτονται από δευτερογενείς πηγές (μονογραφίες, άρθρα, κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους). Τόσο η απόλυτη εξάρτηση από δευτερογενείς πηγές όσο και η τάση ενασχόλησης ενίοτε με γνωστά και τετριμμένα ιστορικά δεδομένα, τάση η οποία είναι εμφανής σε αρκετά σημεία του βιβλίου, (π.χ. 'The kingdom of Italy was proclaimed in 1861. The pope lost all his territories with the exception of Rome, which fell in 1870. In 1865, anticlerical legislation was passed'), δημιουργούν την εντύπωση ότι το βιβλίο αυτό επιχειρεί να καταλάβει μια θέση στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ ερευνητικής μονογραφίας και διδακτικού εγχειριδίου.

Ωστόσο η μελέτη πάσχει και από σοβαρότατες επιστημολογικές και μεθοδολογικές αδυναμίες. Καταρχήν, όπως προαναφέρθηκε, λείπει η πρωτογενής έρευνα, με αποτέλεσμα το όλο εγχείρημα να στερείται σοβαρών αξιώσεων από πλευράς εμπειρικής ανάλυσης. Αυτό το οποίο – αναπόφευκτα ελλείψει πρωτογενούς έρευνας – χρησιμοποιείται από τον Καλύβα ως υλικό ανάλυσης, αποτελείται στην πραγματικότητα από επάλληλα στρώματα ερμηνειών και νοημάτων. Το σημείο αυτό είναι καθοριστικό, ιδιαίτερα εν όψει των στόχων που θέτει ο συγγραφέας. Διότι – και εδώ τα πράγματα περιπλέκονται – η μελέτη χαρακτηρίζεται και από μια απλοϊκά φιλόδοξη προσέγγιση της θεωρίας: σύμφωνα με το συγγραφέα, το τελευταίο κεφάλαιο ('Conclusion: Toward a Theory of Christian Democracy') αποτελεί (α) σημείο αναφοράς για τη θεωρία των Χριστιανοδημοκρατικών κομμάτων, αλλά και γενικότερα (β) συμβολή σε μια 'truly comparative, analytically grounded, and historically sensitive political science'. Προκύπτει το αναπόφευκτο ερώτημα, σε ποιο βαθμό ο σχεδιασμός, η ερευνητική βάση και το τελικό αποτέλεσμα της μελέτης ανταποκρίνονται σε αυτούς τους φιλόδοξους στόχους. Είναι γεγονός ότι ο συγγραφέας αναφέρει ήδη στην Εισαγωγή ότι η μελέτη του επιχειρεί να συνεισφέρει ένα 'deductively driven and theoretically generated compelling tale', προσθέτει όμως ότι σκοπός του είναι και να 'assess its validity against historical evidence'. Αφήνοντας ασχολίαστη τη

γενική ιδέα ότι μπορούμε, έτσι απλά, να ‘assess the validity’ μιας απαγωγικής προσέγγισης με αναφορά σε ‘evidence’ (ιδέα η οποία προϋποθέτει συγκεκριμένα επιστημολογική υποστήριξη και μεθοδολογική εξειδίκευση, τις οποίες δυστυχώς δεν παρέχει το εν λόγω βιβλίο), εδώ εντοπίζονται δύο σημαντικά προβλήματα. Πρώτον, ανακύπτει το ερώτημα σε τι ακριβώς ‘evidence’ αναφέρεται ο συγγραφέας, εφόσον η μελέτη του δεν βασίζεται σε εμπειρική έρευνα.

Δεύτερον, στρεφόμενοι στο τελευταίο κεφάλαιο (‘Toward a Theory’), το οποίο καταλαμβάνει οκτώ (8) σελίδες, διαπιστώνουμε ότι πρόκειται στην πραγματικότητα για απόπειρα διατύπωσης γενικεύσεων, όχι για διατύπωση θεωρίας (ή στοιχείων θεωρίας). Σύμφωνα με το συγγραφέα, τα Χριστιανοδημοκρατικά κόμματα ‘were formed as contingent by-products of the church’s response to Liberal anticlerical attacks’. Το συμπέρασμα αυτό, το οποίο βέβαια δεν πρόκειται να ξενίσει πολλούς από τους ιστορικούς της Χριστιανοδημοκρατίας, αποτελεί στην πραγματικότητα την αφαιρετική διατύπωση μιας κατεξοχήν ιστοριογραφικής απορίας απέναντι στο ‘λειτουργισμό’ και τα λοιπά επιστημολογικά αμαρτήματα των κοινωνικών επιστημών. Αλλά ας αφήσουμε κατά μέρος το ερώτημα, κατά πόσον πρόκειται για καινοτόμο συμπέρασμα, και ας παραμείνουμε στο μεθοδολογικό πεδίο. Η σύγκυση ανάμεσα σε θεωρία και γενίκευση αποτελεί ούτως ή άλλως σοβαρό ολίσθημα, καθότι πρόκειται για διαφορετικές οδούς οι οποίες βασίζονται σε διαφορετικά κριτήρια και σημεία εκκίνησης και συναρτώνται με διαφορετικά πρότυπα αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της έρευνας. Στην περίπτωση όμως της συγκεκριμένης μελέτης, το πρόβλημα επιδεινώνεται κατά πολύ. Και αυτό διότι, στην πραγματικότητα, δεν πρόκειται ούτε καν για συνεπή απόπειρα διατύπωσης εμπειρικών γενικεύσεων, δεδομένου του ότι η ανάλυση βασίζεται σε δευτερογενές υλικό. Η προσπάθεια εξαγωγής γενικεύσεων με σκοπό τη διατύπωση πρωτότυπων συμπερασμάτων στη βάση μιας ανάλυσης που στερείται πρωτογενούς εμπειρικής ερευνητικής βάσης αποτελεί μια επιστημολογικά και μεθοδολογικά αδιέξοδη πορεία. Ο συγγραφέας θα έπρεπε είτε να επιλέξει δύο ή τρεις περιπτώσεις, τις οποίες θα μπορούσε να ερευνήσει σε βάθος, είτε να αναπροσαρμόσει τους μεθοδολογικούς και θεωρητικούς στόχους της μελέτης.

Εν κατακλείδι, πρόκειται για ενδιαφέρουσα μελέτη, οι μεθοδολογικές και θεωρητικές αδυναμίες της οποίας απογοητεύουν, ιδιαίτερα εν όψει των ισχυρισμών του συγγραφέα για τη θεωρητική συμβολή της ανάλυσης του.

Κώστας Λάβδας